FISKALNI ASPEKTI PRIVATIZACIJE JAVNIH PODUZEĆA

Prša, Mario

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:351592

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

FISKALNI ASPEKTI PRIVATIZACIJE JAVNIH PODUZEĆA

Mentor:

doc. dr. sc. Josip Visković

Student:

Mario Prša

Split, kolovoz 2016.

Sadržaj

1. Uvod ... **3**
2. Proračun Republike Hrvatske ... **4**
2.1. Državni proračun ... **5**
2.2. Prihodi državnog proračuna ... **7**
2.2.1. Tekući prihodi ... **8**
2.2.2. Kapitalni prihodi ... **10**
2.2.3. Domaće i inozemne potpore ... **11**
2.3. Rashodi državnog proračuna ... **12**
2.3.1 Tekući rashodi ... **12**
2.3.2. Kapitalni izdaci ... **13**
2.3.3. Posudbe umanjene za otplate ... **13**
2.3.4. Hitni i nepredviđeni izdaci ... **14**
2.4. Uravnoteženje proračuna i račun financiranja ... **14**
2.6. Proračun izvanproračunskih fondova ... **16**
2.7. Proračun lokalnih jedinica ... **17**
3. Javna poduzeća u RH ... **19**
3.1. Pojam i značaj javnih poduzeća ... **19**
3.2. Podjela javnih poduzeća u RH ... **20**
3.3.1 Prihodi ... **21**
3.3.2. Rashodi ... **22**
4. Potencijalni učinci privatizacije javnih poduzeća u na proračunske prihode Republike Hrvatske ... **24**
4.1 Trend privatizacije ... **24**
4.2. Proces privatizacije u Hrvatskoj ... **25**
4.3. Neizvjesna sudbina državnih poduzeća ... **26**
4.4. Uplate u proračun ... **28**
4.5. Privatizacija Hrvatskih autocesta ... **30**
5. Zaključak ... **33**
Popis tablica ... **36**
Popis slika ... **37**
Sažetak ... **38**
Summary ... **39**

1. Uvod

Država, uz porezne prihode ostvaruje i prihode od državne imovine odnosno poduzeća. U vremenima oskudnih proračunskih prihoda nameće se pitanje iz kojih izvora financirati postojeće obveze a da se pritom ne poremeti ekonomsko blagostanje društva. U prvom planu razmatraju se mogućnosti privatiziranje državne imovine odnosno poduzeća. Stoga će se u ovom radu istražiti potencijalni fiskalni aspekti privatizacije javnih poduzeća. Cilj ovog rada stoga je analiziranje potencijalnih učinaka privatizacije na proračunske prihode s posebnim osvrtom na Hrvatske autoceste. Kao metode u ovom radu su korištene: induktivna i deduktivna metoda, metoda analize i sinteze, komparativna metoda te metoda deskripcije.

Prvi dio rada je uvodni dio u kojem je ukratko objašnjena definicija problema rada, ciljevi rada, zatim metode rada i struktura rada. Drugi dio odnosno teorijski dio se sastoji od dijela koji govori općenito o proračunu Republike Hrvatske odnosno državnim prihodima i rashodima te pojmu i značenju javnih poduzeća za državu. U trećem dijelu se govori o trendu privatizacije Hrvatskih poduzeća kroz vrijeme te opciji monetizacije Hrvatskih autocesta. U zaključnom dijelu se sažima bit cijelog rada te iznosi vlastiti osvrt i komentar na analiziranu temu.

2. Proračun Republike Hrvatske

U RH postoje tri razine proračuna: državni proračun, proračuni izvanproračunski fondova te proračuni jedinica lokalne samouprave i uprave. Sva tri proračuna zajedno čine proračun opće države. Proračun opće države ne prolazi cijelu administrativnu proceduru kao državni proračun, ali je relevantan kao pokazatelj ukupnosti prihoda što ih je država prikupila te način na koji ih je potrošila.

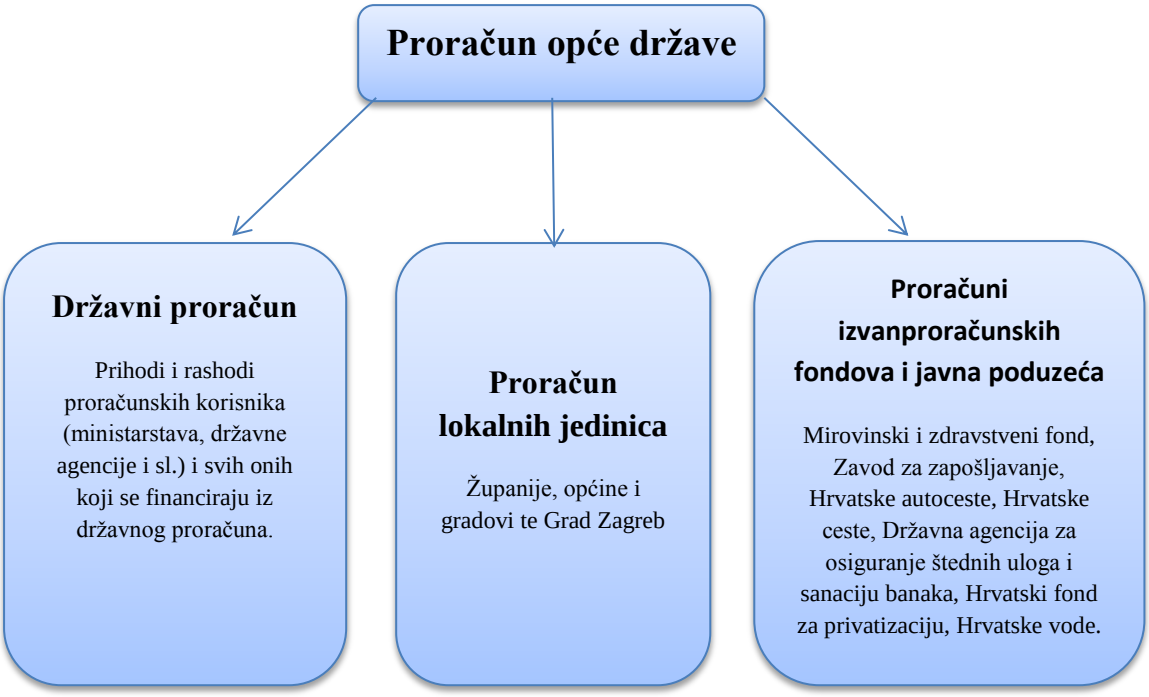
Riječ proračun vuče svoje korijene iz srednjovjekovne engleske, francuske riječi bougette što predstavlja deminutiv riječi bouge – kožna torba. U engleskoj parlamentarnoj terminologiji, ta riječ je označavala kožnatu torbu u kojoj je ministar financija donosio prijedlog o prihodima i izdacima države za iduće razdoblje. [1]

Kad se spomene riječ proračun često se vuče asocijacija sa financijama pojedinca ili obitelji. Dakle, za ostvarivanje određenih potreba, nužna je pretpostavka da pojedinac raspolaže sa dovoljnom količinom novca. Međutim, želje i potrebe se uvijek razlikuju od mogućnosti zbog nedostatka novčanih sredstava. Stoga, za pojedinca, državu, poduzeće, obitelj itd. je nužna organizacija osobnih primitaka ostvarenih kroz dohodak te racionalno provođenje istih u plan. Često su rashodi veći od prihoda zbog čega pojedinac, obitelj, poduzeće ili država mora posegnuti za drugim sredstvima kako bi mogla podmiriti svoje obveze. Takve zahtjeve ispunjava kroz zaduživanje ili smanjenje troškova. U drugom slučaju kad su prihodi veći od rashoda, otvara se mogućnosti investiranja novca ili štednje za budućnost.

Proračun države se sastoji od općeg i posebnog dijela te plana razvojnih programa. Opći dio se sastoji od računa prihoda i rashoda te računa financiranja dok se posebni dio sastoji od plana rashoda i izdataka proračunskih korisnika koje su raspoređene u tekuće i razvojne program za tekuću proračunsku godinu. Unutar općeg dijela, račun financiranja iskazuje pozajmljivanje i zaduživanje proračuna države i jedinica lokalne i regionalne samouprave.

Država proračunom planira državne prihode, odnosno koju količinu novca će prikupiti u jednoj godini te državne rashode, odnosno koliko novca će potrošiti i za koje namjene. U Republici Hrvatskoj, Zakonom o proračunu (NN 96/03) određuje planiranje, način izrade, donošenje i izvršavanje državnog proračuna, proračuna lokalnih jedinica te proračuna izvanproračunskih fondova.

[1] http://www.ijf.hr/proracunski/I-proracun.pdf, str. 1. (datum preuzimanja, 13. svibanj 2016.)

Slika 1. Podjela proračuna opće države

Izvor: http://www.ijf.hr/proracunski/I-proracun.pdf, str. 3. (datum pristupa, 13. svibnja 2016.)

Kao što se može primijetiti sa slike 1., država, troši i prikuplja novac pomoću tri različite vrste proračuna. Međutim, proračuni izvanproračunskih fondova i proračuni lokalnih jedinica jedan dio prihoda pribavljaju iz državnog proračuna u obliku tzv. transfera.

2.1. Državni proračun

Državni proračun predstavlja akt kojim se procjenjuju prihodi i primici te utvrđuju rashodi i izdaci za jednu godinu, u skladu sa zakonom. Državni proračun RH donosi Hrvatski sabor koji ima ulogu predstavničkog tijela građana te nositelja zakonodavne vlasti u Republici Hrvatskoj.[2]

Državni proračun prikazuje[3]:

[2] http://www.mfin.hr/hr/proracun (datum preuzimanja, 13. svibnja 2016.)
[3] http://www.mfin.hr/hr/proracun (datum preuzimanja 13. svibnja 2016.)

- ❖ relevantne ciljeve države u fiskalnoj godini,
- ❖ instrumente kojima država utječe na ekonomsko stanje države,
- ❖ sustav kojim se kontrolira prikupljanje i trošenje proračunskih sredstava.

Donošenje državnog proračuna u Republici Hrvatskoj predstavlja jedan od najvažnijih financijskih ali i političkih događaja u godini. Državnom proračunu prethode Vladine „Smjernice ekonomske i fiskalne politike“ koje imaju za cilj definirati smjer i ciljeve ekonomske politike - uz naglasak na fiskalnoj konsolidaciji proračuna. Kao instrument ekonomske politike, utječe na ekonomsko stanje u zemlji gledano kroz prizmu ekonomskog rasta, zaposlenosti, štednje, inflacije, potrošnje i dr.

Tablica 1. Račun prihoda i rashoda RH

RAČUN PRIHODA I RASHODA	IZVRŠENJE 2014.	PLAN 2015.	PRIJEDLOG PRORAČUNA ZA 2016.	PROJEKCIJA PRORAČUNA ZA 2017.
PRIHODI POSLOVANJA	114.044.484.837	107.740.591.928	114.316.225.791	116.981.278.608
PRIHODI OD PRODAJE NEFINANCIJSKE IMOVINE	689.719.775	450.638.451	602.930.000	684.128.445
UKUPNI PRIHODI	114.734.204.612	108.191.230.379	114.919.155.791	117.665.407.053
RASHODI POSLOVANJA	125.689.498.239	117.306.420.492	118.974.128.105	121.360.472.915
RASHODI ZA NABAVU NEFINANCIJSKE IMOVINE	1.856.996.258	3.410.906.975	3.430.362.840	3.507.725.961
UKUPNI RASHODI	127.546.494.497	120.717.327.467	122.404.490.945	124.868.198.876
RAZLIKA - VIŠAK / MANJAK	-12.812.289.885	-12.526.097.088	-7.485.335.154	-7.202.791.823

Izvor: Ministarstvo financija RH, www.mfin.hr

Proračunom se provode tri cilja ekonomske politike[4]:

- Alokacija ili raspodjela javnih dobara
- Preraspodjela bogatstva
- Stabilizacijski cilj

[4] http://www.ijf.hr/proracunski/I-proracun.pdf, str. 5. (datum preuzimanja 13. svibnja 2016.)

Alokacijom ili raspodjelom javnih dobara se osigurava kontinuirano zadovoljavanje javnih potreba. Razlikuju se čiste javne potrebe kojima se ne mogu utvrditi pojedini korisnici, a da bi se zadovoljile treba se uključiti javni sektor koji donosi odluke po odrednicama ustava, zakona i drugih propisa. Nečiste javne potrebe se ne mogu nuditi ili tražiti na tržištu zbog nesavršenosti iako njihovu proizvodnju ili upotrebu može organizirati i pojedinac. Zbog toga se država brine o njihovoj proizvodnji. Ona samostalno određuje poželjnu kombinaciju javnih dobara koje će pružati.

Preraspodjelom bogatstva država utječe na alokaciju potrebnih sredstava od bogatih građana ka siromašnim, npr. putem socijalne pomoći, zatim putem generacijske solidarnosti isplatu mirovina umirovljenicima te alokaciju sredstava iz regija koje imaju viška sredstava u manje razvijene regije kako bi razvoj mogao teći ravnomjerno.

Stabilizacijski cilj označava uspostavu ravnoteže u ukupnim gospodarskim kretanjima bez izrazitih cikličkih poremećaja, naročito u smislu padajuće faze. Cilj joj je osigurati određenu razinu zaposlenosti i održavati nisku stope inflacije. Raznim državnim intervencijama, investicijama i drugim mjerama nastoje se ukloniti drastični poremećaji u privredi te osigurati uravnoteženi ekonomski razvitak države.[5]

2.2. Prihodi državnog proračuna

Javni prihodi su financijska sredstva kojima država podmiruje javne potrebe , odnosno rashode. Najčešće se ubiru iz dohotka, a samo ponekad ili rijetko iz imovine. Država stječe prihode u obliku poreza, naknada, doprinosa, javnog duga i temeljem vlastite gospodarske djelatnosti (od državnih poduzeća). U suvremenoj ekonomiji, državni prihodi su novčanog karaktera zbog potreba koje zadovoljavaju odnosno koje se mjere u obliku novčane vrijednosti.

[5] Kobsa, O. (2008): Stabilizacijska politika Hrvatske 1990. – 2005., Pravni fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 3.

Prihodi državnog proračuna dijele se na:

- Tekuće, koje se sastoji od poreznih i neporeznih prihoda
- Kapitalne prihode
- Domaće i inozemne potpore

2.2.1. Tekući prihodi

Porezni prihodi

Kao što im i sam naziv kaže, porezni, odnose se na prihode koje država ubire putem poreza na temelju svoje fiskalne neovisnosti te predstavljaju najvažnije prihode države. Poznati hrvatski političar, književnik , prevoditelj Stjepan Radić za poreze kaže: „Porez je ustavnim putem unaprijed točno određen prinos što ga državljani moraju plaćati razmjerno prema svojoj imovini ili prema svojoj privrednoj sposobnosti.“[6] Stoga, važno je napomenuti glavne karakteristike poreza, a to je da su porezi prisilan prihod države, ubiru se u javnom interesu, ne postoji protučinidba za plaćeni porez, obveza plaćanja se izvršava u novcu i dr. Porezi se mogu plaćati izravno ili neizravno. Izravne poreze porezni obveznik plaća direktno državi na teret svoje financijske imovine ili dohotka. Izravni porezi se ne mogu prevaliti na drugu osobu nego onaj koji plaća porez, on ga i snosi. U Hrvatskoj su najznačajniji porez na dobit, porez na dohodak, porez na autorski honorar. Neizravni porezi se prevaljuju na krajnje potrošače te ih ne snosi onaj koji ih uplaćuje. U RH najpoznatiji je svakako PDV (porez na dodanu vrijednost), a značajniji su još i trošarine, porez na promet nekretnina, carine i carinske pristojbe. Porezni sustav ima za cilj osigurati da porez što manje utječe na odluke potrošača o potrošnji ili odluke poduzetnika od investiranju.

U Republici Hrvatskoj prihodi se raspodjeljuju na različite razine vlasti, pa tako imaju državni porezi, županijski porezi te općinski i gradski. Međutim, postoje i zajednički porezi koji su karakteristični za sve razine vlasti te naknade za privređivanje igara na sreću.

[6] Šimurina N. (2012.): Javne financije u Hrvatskoj, Ekonomski fakultet Zagreb, Zagreb, str. 88.- 89.

Tablica 2. Porezni prihodi Republike Hrvatske za razdoblje 2014-2017.god

Naziv prihoda	**Izvršenje 2014.**	**Plan 2015.**	**Prijedlog proračuna za 2016.**	**Projekcija proračuna za 2017.**
Prihodi od poreza	**63.074.040.448**	**65.802.724.975**	**68.863.720.776**	**70.419.155.918**
Porez i prirez na dohodak	1.401.941.725	1.990.890.799	2.109.646.810	2.172.693.907
Porez na dobit	5.657.765.291	6.043.650.208	6.023.100.766	6.177.867.035
Porezi na imovinu	385.980.936	164.459.114	175.107.252	176.872.929
Porezi na robu i usluge	55.191.815.509	57.231.553.253	60.077.727.823	61.392.354.534
Porezi na međunarodnu trgovinu i transakcije	424.500.885	348.081.171	478.138.125	499.367.514
Ostali prihodi od poreza	12.036.103	24.090.430	0	0

Izvor: Ministarstvo financija RH, www.mfin.hr (datum pristupa, 14. svibnja 2016.)

Tablica 3. prikazuje da je u 2014. godini u Hrvatskoj prikupljeno 63,07 milijardi kuna preko svih vrsta poreza, pri čemu su najznačajniji porezi na robu i usluge koje su iznosile 55,19 milijardi a zatim porez na dobit u iznosu od 5,65 milijardi kuna. U godini 2015. može se primijetiti povećanje iznosa prihoda zbog povećanja tereta poreznih obveznika. Tako da su porezi na robu i usluge još uvijek najznačajniji te prednjače ispred ostalih u ukupnom iznosu od 57,23 milijarde kuna. U idućim godinama se očekuje rast poreznih prihoda što se može protumačiti kao uvođenje novih mjera države preko kojih će prikupljati porezne prihode.

Neporezni prihodi

Nepovratna plaćanja državi spadaju u neporezne državne prihode. Unutar registra neporeznih prihoda mogu se svrstati sudske i administrativne takse, naknade, pristojbe, novčane kazne, stručne ispite, članarine i sl. Regulirani su posebnim propisima koji su povezani s pojedinim administrativnim poslovima i ekonomskim funkcijama u području šuma, voda prometa i komunikacija, urbanističkog planiranja, funkcija unapređenja stanovanja i slično. U Hrvatskoj u 2014. godini ukupno 20 najvećih neporeznih prihoda iznosilo je 6,413 milijardi kuna- 4,685

milijardi kuna su uplatili poduzetnici a 1,729 milijardi kuna građani.[7] Neporezne prihode naplaćuju:

- ministarstva i ostala tijela državne uprave koja se financiraju iz državnog proračuna,
- ostali proračunski korisnici državnog proračuna,
- izvanproračunski korisnici državnog proračuna,
- javna poduzeća,
- jedinice lokale i regionalne samouprave i
- neprofitne organizacije.

2.2.2. Kapitalni prihodi

U prihode od prodaje nefinancijske imovine ubrajamo prihode koji su nastali kao rezultat prodaje kapitalne imovine s vijekom trajanja dužim od godine dana. Među njih spadaju prodaja robnih zaliha, zemljišta, nematerijalne imovine itd.

Dijele se na[8]:

- prihodi od prodaje građevinskih objekata koji se nalaze u državnom vlasništvu,
- prihodi od privatizacije,
- prihodi od prodaje državnih robnih zaliha i
- prihodi od prodaje zemlje u vlasništvu države.

U tablici 4. prihodi od prodaje proizvedene kratkotrajne imovine u 2014. godini su činile najznačajniju stavku prihoda u iznosu od 344,19 mil. kuna, međutim u 2015. godini je došlo do promjene i drastičnog smanjenja, te su tad iznosile 81 mil. kuna. Razlog tome su smanjenje količine zaliha države. U 2015. godini najznačajnija prihodi su bili od prodaje proizvedene dugotrajne imovine u iznosu od 300,5 mil. kuna od čega je podstavka prihodi od prodaje građevinskih objekata činila 99% ukupnih prihoda od prodaje dugotrajne imovine.

[7] http://net.hr/danas/novac/ministarstvo-objavilo-registar-hrvati-placaju-cak-161-parafiskalni-namet/ (datum pristupa, 31. srpnja 2016.)
[8] Proračunski vodič za građane, drugo - promijenjeno izdanje, 2009, dostupno na: http://www.ijf.hr/proracunski/2009.pdf (datum preuzimanja, 14. svibnja 2016.)

Tablica 3. Prihodi od prodaje nefinancijske imovine Republike Hrvatske

Naziv prihoda	Izvršenje 2014.	Plan 2015.	Prijedlog proračuna za 2016.	Projekcija proračuna za 2017.
Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	**689.719.775**	**450.638.451**	**602.930.000**	**684.128.445**
Prihodi od prodaje neproizvedene dugotrajne imovine	28.621.189	69.216.668	28.000.000	30.000.000
Prihodi od prodaje materijalne imovine - prirodnih bogatstava	28.621.189	35.889.528	28.000.000	30.000.000
Prihodi od prodaje nematerijalne imovine	0	33.327.140	0	0
Prihodi od prodaje proizvedene dugotrajne imovine	316.850.144	300.411.783	533.755.000	592.953.445
Prihodi od prodaje građevinskih objekata	313.388.726	296.954.249	476.000.000	384.130.445
Prihodi od prodaje postrojenja i opreme	76.745	328.834	55.055.000	205.123.000
Prihodi od prodaje prijevoznih sredstava	3.384.673	2.393.482	2.000.000	3.000.000
Prihodi od prodaje nematerijalne proizvedene imovine		735.218	700.000	700.000
Prihodi od prodaje plemenitih metala i ostalih pohranjenih vrijednosti	60.501	0	0	0
Prihodi od prodaje plemenitih metala i ostalih pohranjenih vrijednosti	60.501	0	0	0
Prihodi od prodaje proizvedene kratkotrajne imovine	344.187.941	81.010.000	41.175.000	61.175.000
Prihodi od prodaje zaliha	344.187.941	81.010.000	41.175.000	61.175.000

Izvor: Ministarstvo financija RH, www.mfin.hr (datum pristupa, 14. svibnja 2016.)

U budućnosti se očekuje cikličko kretanje pojedinih prihoda zbog nemogućnosti točne procjene. S obzirom na manjkavost prihoda, država će u budućnosti nastojati ostvariti veću zaradu prodajom javnih poduzeća žrtvujući tako dugoročne ciljeve u zamjenu za kratkoročne.

2.2.3. Domaće i inozemne potpore

Potpore su sva nepovratna plaćanja te plaćanja bez protuobveze koja su primljena od drugih država ili međunarodnih institucija. Tu spadaju darovi primljeni od drugih država, ratne

odštete te druge potpore primljene iz inozemstva ili tuzemstva. Takve potpore mogu biti primljene npr. od Europske unije. Kroz čitavu povijest hrvatskog proračuna nisu zabilježeni značajniji iznosi te stoga nisu predmet značajnije obrade.

2.3. Rashodi državnog proračuna

Država mehanizmom javnih prihoda prikuplja novčana sredstva kako bi mogla podmiriti javne potrebe u obliku javnih rashoda. Postavlja se pitanje kako i na koji način država troši prikupljen novac te kako ga raspodjeljuje. Javni prihodi bi trebali biti jednaki javnim rashodima, međutim to se u rijetkim slučajevima događa te stoga država mora intervenirati. Uravnoteženje proračuna vrši povećanjem poreza, primarnom emisijom ili zaduživanjem[9]. Državni se rashodi kao dio cjeline proračuna dijele na niz stavki i računa koji pokazuje gdje se prikupljeni novci troše. Stoga, proračunski rashodi se dijele na[10]:

- Tekuće rashode
- Kapitalne rashode
- Posudbe umanjene za otplate
- Hitni i nepredviđeni izdaci

2.3.1 Tekući rashodi

Novčana sredstva iskorištena za tekuću potrošnju kojom kao rezultat nastaju dobra i usluge konvencionalne za razdoblje do jedne godine. U tekuće rashode spadaju:

- Izdaci poslovanja (npr. plaća i naknade zaposlenih u javnim poduzećima)
- Subvencije (npr. poduzetnicima, poljoprivrednicima)
- Financijski i ostali eksterni izdaci (npr. obrana, školstvo, platni promet, otplata glavnice i kamata na dug)
- Tekući prijenosi i potpore proračunima i proračunskim korisnicima (-ministarstvima, državnim institucijama, zdravstvenim institucijama, županijama itd.)

[9] Nikolić N.(1999): Počela javnog financiranja, Ekonomski fakultet Split, str. 53.
[10] Proračunski vodič za građane, 2003., dostupno na: http://www.ijf.hr/proracunski/I-proracun.pdf, str. 11. (datum preuzimanja, 14. svibnja 2016.)

- Tekući prijenosi i potpore izvanproračunskim korisnicima (-npr. socijalna davanja, dječji doplatak, sredstva za porodiljni dopust, mirovine, sredstva dodijeljena vjerskim zajednicama, neprofitnim institucijama i sl.)
- Tekuće prijenosi sredstava u inozemstvo (npr. članarine u međunarodnim institucijama)
- Ostali tekući prijenosi (-javnim poduzećima kao što su Hrvatske vode, Hrvatske Šume, Hrvatske željeznice, Hrvatska elektro-privreda)

2.3.2. Kapitalni izdaci

Pod pojmom kapitalnih izdataka se podrazumijevaju pribavljanje dugotrajne imovine, kapitalni transferi te potpore u novcu i stvarima. Njihov vijek trajanja je konvencionalan za razdoblje duže od jedne godine. Njihova važnost leži u mogućnosti utjecaja na buduće dohotke i sadašnje stanje imovine. Najznačajniji su izdaci za nabavu, izgradnju i investicijsko održavanje, kapitalni transferi u zemlji te inozemni kapitalni transferi.

2.3.3. Posudbe umanjene za otplate

Unutar ove kategorije se prikazuju zajmovi koje je država dala korisnicima u tuzemstvu i inozemstvu te otplate zajmova koje je država dala zajmoprimateljima. Također, prikazani su i udjeli u glavnici javnih i privatnih poduzeća u kojima država ima udio. Stavka „posudbe umanjene za otplate“ se sastoji od tri dijela.

Prvi dio nosi naziv „dani državni zajmovi i udio u glavnici“ gdje su prikazani zajmovi koje je država dala županijama, općinama, stanovništvu, poslovnim bankama, neprofitnim organizacijama itd. unutar zemlje te zajmovi u inozemstvu kao npr. zajmovi stranim vladama i međunarodnim organizacijama.

Drugi dio prikazuje povrat danih zajmova. Drugačije rečeno, novčana sredstva koja je država posudila dolaze na naplatu te zajmoprimci imaju obvezu vratiti posuđeni iznos. Među zajmoprimatelje spadaju županije, građani, općine, poslove banke itd. Treći dio obuhvaća pojedine udjele koje država ima u javnim i privatnim poduzećima.[11]

[11] Proračunski vodič za građane, 2003., dostupno na: http://www.ijf.hr/proracunski/I-proracun.pdf (datum preuzimanja, 15. svibnja 2016.)

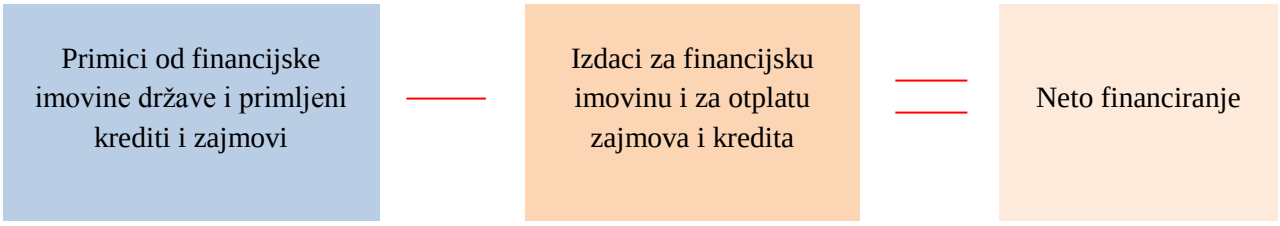
2.3.4. Hitni i nepredviđeni izdaci

Ovakva vrsta izdataka se pojavljuje nepredviđeno. Stoga, država ima pričuve koje se nazivaju tekuće zalihe proračuna. Koristi ih u situacijama poput šteta izazvanih raznim vremenskim nepogodama, ekonomskih problema i sl. Iznos koji država čuva za hitne i nepredviđene situacije se mijenja iz godine u godinu ovisno o potrebama.

2.4. Uravnoteženje proračuna i račun financiranja

Osnovno pravilo proračuna je njegova uravnoteženost, odnosno jednakost prihoda i rashoda. Država troši javni novac na različite potrebe s ciljem pokretanja ekonomske aktivnosti. Plan kojim država odlučuje o iznosu potrebnih sredstava bi se trebao provoditi racionalno uzimajući u obzir sve eksternalije koje proizvodi. Često rashodi znaju biti veći od prihoda što država pokriva zaduživanjem u inozemstvo ili privatizacijom javnih poduzeća u kojima država ima većinske ili manjinske udjele. Pravilo koje bi se trebalo poštovati je da država može trošiti onoliko novca koliko stigne u proračun, odnosno uplate moraju biti jednake isplatama.

Ako država troši više nego što posjeduje sredstava, mora to na neki način financirati. Postoji više opcija kao što su krediti, povećanje poreza, primarna emisija. Poseban račun unutar proračuna je račun financiranja. On nam točno prikazuje kako smo financirali povećanu potrošnju, odnosno u što smo investirali uvećanu zaradu.

Slika 2. Račun financiranja državnog proračuna

Izvor: http://www.ijf.hr/proracunski/2009.pdf, str. 38. (datum pristupa, 15. svibnja 2016.)

Na slici 2. je vidljivo kako država u primicima evidentira različite priljeve u novcu koji mogu biti po domaćim i stranim depozitima i zajmovima te od ostale financijske imovine od kojih su najznačajniji vrijednosni papiri. U izdacima se evidentiraju odljevi sredstava po istim kategorijama. Razlika tih primitaka i izdataka se naziva neto financiranje, tj. iznos koji mora biti jednak manjku ili višku iz računa prihoda i rashoda, odnosno neto pozajmljivanju ili zaduživanju države.[12]

Tablica 4. Račun financiranja RH 2014.-2017.

RAČUN FINANCIRANJA	IZVRŠENJE 2014.	PLAN 2015.	PRIJEDLOG PRORAČUNA ZA 2016.	PROJEKCIJA PRORAČUNA ZA 2017.
Primici od financijske imovine i zaduživanja	35.063.468.164	29.154.951.179	25.727.545.199	36.206.181.999
Izdaci za financijsku imovinu i otplate zajmova	27.132.613.318	25.734.854.091	19.442.210.045	29.003.390.176
Prijenos depozita iz prethodne godine	6.181.590.559	11.206.000.000	5.500.000.000	0
Planirani prijenos depozita u narednu godinu	-1.300.155.520	-2.100.000.000	-4.300.000.000	0
Neto financiranje	12.812.289.885	12.526.097.088	7.485.335.154	7.202.791.823
Višak / manjak + neto financiranje	0	0	0	0

Izvor: www.mfin.hr

Unutar tablice 5. koji prikazuje „račun financiranja“ Republike Hrvatske mogu se primijetiti konstantni primici od financijske imovine i zaduživanja. Godine 2015. taj iznos je bio 29,2 milijardi kuna dok su izdaci za financijsku imovinu i otplate zajmova iznosile 25,7 milijardi kuna. Problem koji se javlja su konstantni deficiti u daljnjem financiranju i nemogućnost vraćanja primljenih zajmova.

[12] Proračunski vodič za građane, 2009, dostupno na: http://www.ijf.hr/proracunski/2009.pdf, str. 38 (datum preuzimanja, 15. svibnja 2016.)

2.6. Proračun izvanproračunskih fondova

Izvanproračunski korisnici su zasebne pravne osobe koje se financiraju iz posebnog proračuna tzv. financijskih planova koji nije uključen u državni proračun. Iz takvog proračuna zadovoljavaju javne potrebe kao što su opskrba vodom ili izgradnja cesta. Glavna karakteristika izvanproračunskih korisnika je ta da imaju znatan stupanj autonomije te samostalno odlučuju o dijelu prihoda i rashoda. Razlog osnivanja proračuna izvanproračunskih korisnika je pojava nepodudaranja vlastitih potreba i potreba određenih interesnih grupa. Svoje prihode pribavljaju iz namjenskih prihoda ali iz proračunskih sredstava. Pod pojmom namjenskog prihoda podrazumijevamo sredstva čija je potrošnja unaprijed određena (npr. prihodi od doprinosa za zdravstveno osiguranje moraju biti potrošeni u sklopu zdravstva).

Prihodi koje ostvaruju izvanproračunski fondovi često nisu dostatni. Stoga, manjak se pokriva transferima iz državnog proračuna (najčešći korisnici su Hrvatske ceste i Hrvatske autoceste) a rjeđe zaduživanjem. Najpopularniji način zaduživanje je izdavanje obveznica te uzimanje zajmova na međunarodnom tržištu kapitala.

Financijski plan se izrađuje usporedno sa državnim proračunom. Pojedini izvanproračunski korisnik sastavlja svoj prijedlog financijskog plana te ga dostavlja nadležnim institucijama, ministarstvu financija.[13]

Tablica 5. Popis izvanproračunskih korisnika državnog proračuna

NAZIV IZVANPRORAČUNSKOGA KORISNIKA
HRVATSKI ZAVOD ZA MIROVINSKO OSIGURANJE
HRVATSKI ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE
HRVATSKI ZAVOD ZA ZDRAVSTVENO OSIGURANJE
HRVATSKE VODE
HRVATSKE CESTE d.o.o.
FOND ZA ZAŠTITU OKOLIŠA I ENERGETSKU UČINKOVITOST
AGENCIJA ZA OSIGURANJE ŠTEDNIH ULOGA I SANACIJU BANAKA
CENTAR ZA RESTRUKTURIRANJE I PRODAJU

[13] Proračunski vodič za građane drugo izmjenjeno izdanje, 2009, dostupno na: http://www.ijf.hr/proracunski/2009.pdf, str. (datum preuzimanja, 17. svibnja 2016.)

Izvor: www.mfin.hr

2.7. Proračun lokalnih jedinica

Proračun lokalnih jedinica se sastoji od proračunskih prihoda i rashoda županija, gradova i općina. Korisnici ovog proračuna su primjerice osnovne i srednje škole, vrtići. Prihodi se dijele na porezne i neporezne prihode, pomoći ili dotacije te prihode od nefinancijske imovine. Glavna stavka prihoda su porezi i to prije svega porezi na dohodak i prirez poreza na dohodak a slijede ih neporezni prihodi. Treća najznačajnija stavka su pomoći ili dotacije koje jedna državna jedinica prima od drugih državnih jedinica ili međunarodnih institucija, a ne postoji protučinidba.

Postoje i zajednički porezi koji se dijele između države, županija, gradova i općina. Tu spadaju porez na dohodak i porez na promet nekretnina. Rashodi prikazuju za koje su se namjene koristila sredstva lokalnih jedinica.

Tablica 6. Prihodi i rashodi proračuna lokalnih jedinica

Opis stavke	Ostvarenje 2010	Ostvarenje 2011	Ostvarenje 2012	Ostvarenje 2013	Ostvarenje 2014
Prihodi poslovanja	21.118.066.585	20.252.233.199	20.687.119.854	22.166.131.483	22.109.792.677
Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	737.343.094	795.423.830	651.551.676	778.792.846	683.349.982
Rashodi poslovanja	18.208.263.080	17.689.558.696	17.916.258.225	18.706.249.506	18.810.789.717
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	3.791.406.142	3.554.568.312	3.337.075.956	3.479.023.481	4.454.054.318

Izvor: www.mfin.hr

Iz tablice 7. vidljivo je da su najznačajniji prihodi u svim godinama do sada su bili prihodi od poreza i to porez i prirez na dohodak. 2013. godine su činili u apsolutnom iznosu 13,19 milijardi kuna ili u relativnom iznosu oko 59,5 %. U 2014. godini su bili manji u odnosu na 2013. godinu te su iznosili 12,77 milijardi kuna ili 57,7 % ukupnog iznosa prihoda. Na drugom mjestu ih slijedi stavka „prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi“ koje su u 2013. godini iznosile 3,75 milijardi kuna ili 16,88 %, a u 2014. godini su iznosili 3,72 milijarde kuna ili 16,8%. Stavka „prihodi od prodaje nefinancijske imovine“ nije do sad činila značajniji iznos u ukupnim prihodima.

U ukupnim rashodima dominiraju materijalni rashodi koji čine 7,67 milijardi kuna u 2014. god. a među kojima su najznačajniji rashodi za usluge (65,7%) , usluge tekućeg i investicijskog održavanja (29,8%) te rashodi za materijal i energiju (19,7%). Nadalje, značajni su i rashodi za zaposlene u iznosu od 4.87 mlrd kuna među kojima su dominantne bruto plaće u iznosu od 4 mlrd kuna. Rashodi za nabavu nefinancijske imovine su u 2014.god iznosile 4,45 mlrd kuna od čega su rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine činile 3.65 mlrd ili 82%.[14]

[14] Izračun autora

3. Javna poduzeća u RH

3.1. Pojam i značaj javnih poduzeća

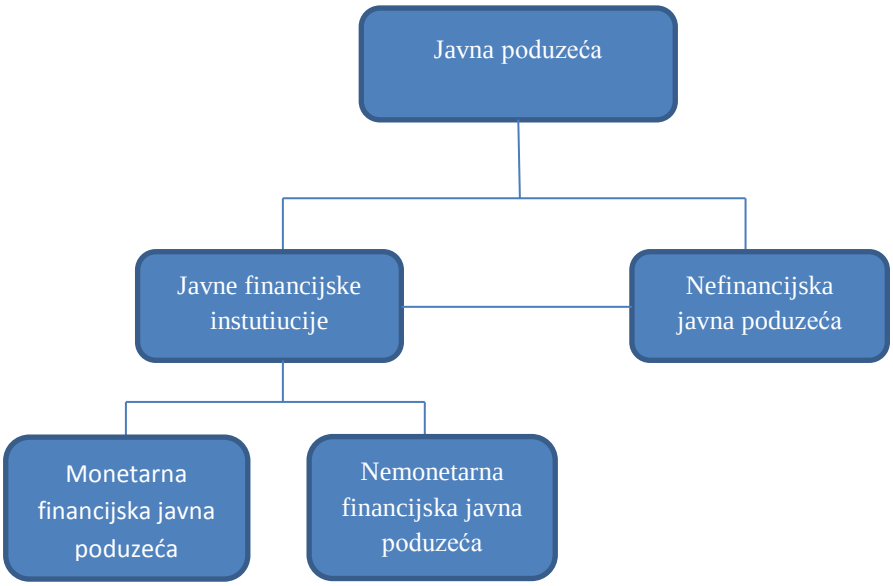
Prema metodologiji MMF-a, u prvom planu, javna poduzeća su sve cjeline u državnom vlasništvu sa udjelom preko 50% dionica ili druge vrste trajnog kapitala poduzeća. S drugog aspekta, javna poduzeća su i ona koja se nalaze u većinskom vlasništvu privatnih investitora te prodaju industrijska ili komercijalna dobra i usluge širokoj javnosti a nalaze se pod državnom kontrolom. U nekim slučajevima je teško utvrditi javno poduzeće kao takvo zbog čega se u praksi pojavljuje prepoznatljivost javnog poduzeća samo ako se nalazi u većinskom vlasništvu države. U priručniku MMF-a stoji da javno poduzeće objedinjava elemente javnosti i tržišnosti. Elementi javnosti se odražavaju u tome da najvažnije poslovne odluke donosi država, zatim da dobit putem državnog proračuna pripada čitavoj zajednici te da je javno poduzeće za svoje poslovanje odgovorno cijelom društvu odnosno parlamentu. Gledano kroz prizmu tržišnosti, u dugom roku postoje očekivanja da javno poduzeće bude financijski zdravo te da cijene koje se naplaćuju trebaju odražavati granične troškove poslovanja.[15]

Nemogućnost tržišta za uspostavljanjem odgovarajuće podloge koja bi pomogla u stvaranju efikasnije privrede, za sobom je vukla potrebu za uspostavljanjem javnih poduzeća. Takav primjer su prirodni monopoli na koje država polaže pravo zbog neučinkovitosti obavljanja istih poslova u rukama privatnika. Javna vlast treba osigurati provođenje posla a da bude u javnom interesu. Proizvodnja nedovoljne količine sredstava uz previsoku cijenu stavlja pritisak na blagostanje građana.[16] Najčešća pojava prirodnih monopola je u sferi komunalnih usluga poput elektroopskrbe, vodoopskrbe, komunikacija, transportnih usluga, plinovoda i sl. Stoga, sve ove usluge dijele zajedničke karakteristike, a to su velika količina i skupa oprema koja je specijalizirana za obavljanje specifičnih djelatnosti. Međutim, prirodni monopoli se pojavljuju i u drugim sektorima putem kojih država utječe na stabilnost gospodarstva gledano kroz prizmu zaposlenosti, štednje i investicija.

[15] Izvor: P. Bejaković, G. Vukšić, V. Bratić (2011): Veličina javnog sektora u Hrvatskoj, izvorni znanstveni rad, str. 4.
[16] P. Bejaković et al. (2011), op. cit.

3.2. Podjela javnih poduzeća u RH

Javna poduzeća u Hrvatskoj mogu se podijeliti na financijske institucije i nefinancijska javna poduzeća. Financijska javna poduzeća možemo podijeliti na monetarna i nemonetarna. Monetarna financijska javna poduzeća čine financijske i kvazijavna društva te tržišne neprofitne institucije čija je glavna djelatnost financijskoj posredovanje. U Hrvatskoj su najznačajnije Hrvatska narodna banka, Hrvatska poštanska banka, Hrvatska banka za obnovu i razvoj, Croatia osiguranje. U nemonetarna financijska javna poduzeća spadaju sva rezidentna financijska društva pod okriljem jedinica opće države. One obavljaju pomoćne poslove vezane uz financijsku imovinu i obveze. U ovu skupinu ubrajamo Hrvatsku agenciju za nadzor financijskih usluga, Financijsku agenciju (FINA) te Srednje klirinško depozitarno društvo.

Slika 3. Struktura javnih poduzeća u RH

Izvor: P. Bejaković, G. Vukšić, V. Bratić (2011): Veličina javnog sektora u Hrvatskoj. Izvorni znanstveni rad

Nefinancijska javna poduzeća pružaju svoje usluge na nekomercijalnoj osnovi i snižavanjem cijena usluga u odnosu na troškove s kojima se suočavaju. Uključene su i strateške važnosti za državu i provedbu ekonomske politike. Pokrivaju područja prometa, infrastrukture i ostalih usluga koje utječu na gospodarsko stanje. Tu primjerice spadaju Adriatic Croatia International Club d.d. (ACI d.d.), Autocesta Rijeka - Zagreb d.d. (ARZ d.d.), Croatia Airlines

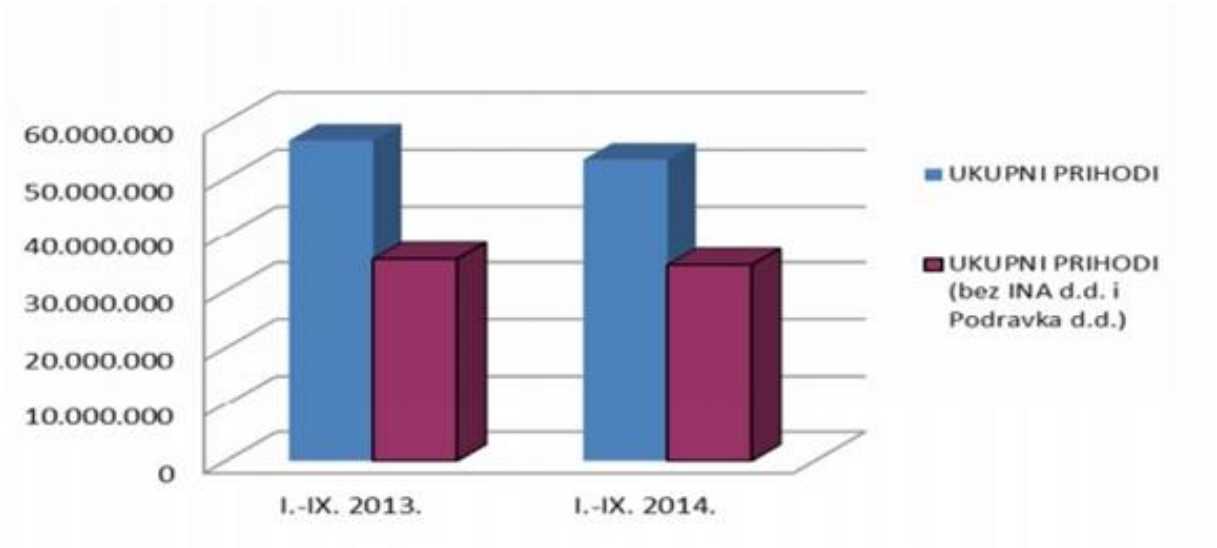
d.d. (CA d.d.), Hrvatska elektroprivreda Grupa (HEP), Hrvatska Lutrija d.o.o. (HL), Hrvatska pošta d.d. (HP), Hrvatska radiotelevizija (HRT), Hrvatske autoceste d.o.o. (HAC), Hrvatske šume d.o.o. (HŠ), Hrvatske željeznice konsolidirano (5 društava, HŽ), Jadrolinija, Jadranski naftovod[17] itd.

3.3. Poslovanje javnih poduzeća u Hrvatskoj

3.3.1 Prihodi

Podaci koji će biti izneseni u daljnjem tekstu odnose se na prvih devet mjeseci 2014. godine a obuhvaćaju podatke za 54 javna poduzeća koja se nalaze u strateškom i posebnom interesu za Republiku Hrvatsku.

Prihodi ostvareni u prvih devet mjeseci 2014. godine iznosili su 53,29 milijarde kuna i manji su 5,9% posto u odnosu na isto razdoblje 2013. godine, kada su ostvareni prihodi u iznosu od 56,65 milijarde kuna. U analizu su uključena 54 Društva a njih 33 su ostvarila smanjenje prihoda, a posebno se ističu Zračna luka Zagreb d.o.o. (smanjenje od 97,6%), Hrvatska brodogradnja – Jadranbrod d.o.o. (smanjenje od 46,6%) i Zrakoplovno – tehnički centar d.d. (smanjenje od 30,9%)

Slika 4. Ukupni prihodi javnih poduzeća u 2014. godini

Izvor: Ministarstvo financija RH, www.mfin.hr, izračun autora

[17]http://www.nsz.hr/datoteke/09-10/Analiza%20sustava%20zaposlenih.pdf (datum pristupa, 18. svibnja 2016.)

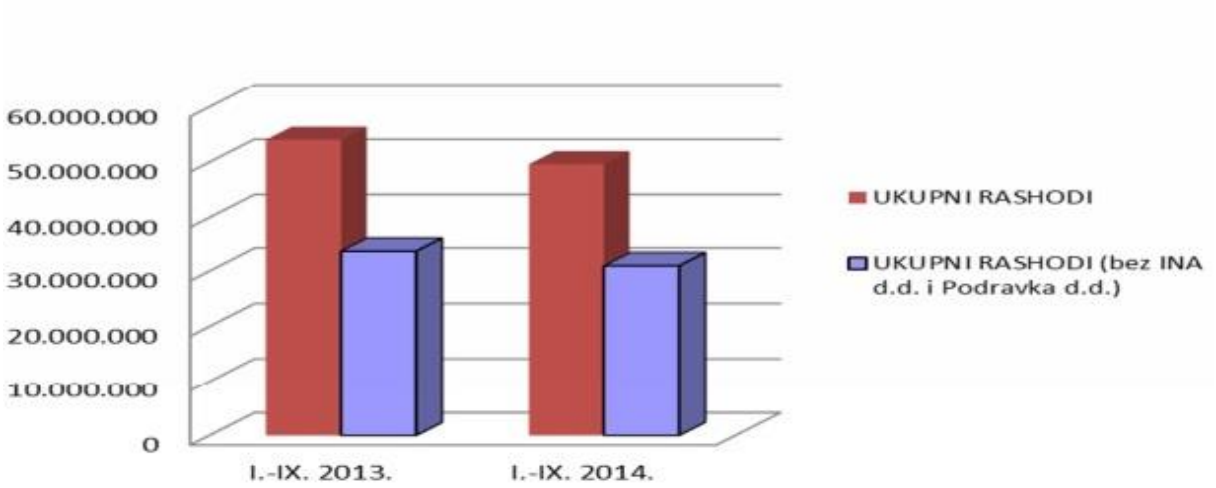
Najveće prihode su ostvarili INA – Industrija nafte d.d (17.371,5 mln kn), Hrvatska elektroprivreda Grupa (10.013,3 mln kn) i Končar elektroindustrija Grupa (1.972,2 mln kn),pri čemu kumulirani navedeni iznosi čine 55,2% udjela u ukupno ostvarenom iznosu prihoda. [18]

Na slici 4. su prikazana dva stupca u 2013. i 2014. godini od kojih plavi stupac prikazuje ukupne prihode a ljubičasti prikazuje ukupne prihode bez društava INA d.d. i Podravka d.d. Vidljivo je da su ukupni prihodi bili veći u 2013 u odnosu na 2014. godinu

3.3.2. Rashodi

Rashodi za razdoblje prvih devet mjeseci 2014. godine su iznosili 49,59 milijuna kuna te su manji za 8,1% u odnosu na isto razdoblje u 2013. godini, kada je taj iznos bio 53,99 milijuna kuna. Zamjetno je da su rashodi smanjeni više nego prihodi u 2014. godini u odnosu na 2013. godinu.

Od ukupno 54 poduzeća, njih 30 je ostvarilo smanjenje rashoda a najznačajnije promjene su vidljive kod: Zračna luka Zagreb d.o.o. (smanjenje od 83,1%), Agencija Alan d.o.o. (smanjenje od 64,9%), Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka (smanjenje od 47,3%) i Hrvatska elektroprivreda Grupa (smanjenje od 24,5%).

Slika 5. Ukupni rashodi javnih poduzeća u 2014. godini

[18] Ministarstvo financija RH, Izvješće o poslovanju trgovačkih društava i drugih pravnih osoba od strateškog i posebnog interesa za republiku hrvatsku u prvih devet mjeseci 2014. godine

Izvor: Ministarstvo financija RH, www.mfin.hr, izračun autora

Najveći iznos ukupnih rashoda u prvih devet mjeseci 2014. godine , vidljivi su kod: INA – Industrija nafte d.d. (17.358,6 milijuna kuna), Hrvatska elektroprivreda Grupa (7.468,3 milijuna kuna), Croatia osiguranje d.d. (2.014,3 milijuna kuna) i Petrokemija d.d. (1.903,3 milijuna kuna), te suma navedenih iznosa predstavlja 58,1% udjela od ukupno ostvarenog iznosa rashoda svih analiziranih javnih poduzeća.[19]

Na slici 5. su prikazani ukupni rashodi za razdoblje 2013. i 2014. godine. Ukupni rashodi su bili veći u 2013. godini u odnosu na 2014. godinu.

[19] Ministarstvo financija RH, Izvješće o poslovanju trgovačkih društava i drugih pravnih osoba od strateškog i posebnog interesa za republiku hrvatsku u prvih devet mjeseci 2014. godine

4. Potencijalni učinci privatizacije javnih poduzeća u na proračunske prihode Republike Hrvatske

4.1 Trend privatizacije

Uz regulatornu funkciju države, u svijetu je raširen trend privatizacije javnih poduzeća sa specifičnim gospodarskim i financijskim ciljevima. Kao gospodarski cilj se naglašava poboljšanje učinkovitosti cjelokupnog gospodarstva stimuliranjem konkurencije. S druge strane, financijski ciljevi su smanjenje proračunskog deficita prihodima od prodaje državnog vlasništva odnosno državne imovine te povećanje udjela privatnog vlasništva u odnosu na državno.[20] Prepuštanjem usluga privatnicima država omogućuje stimulaciju odnosno postavljanje standarda kvalitete usluga, kontrole i sl.

Liberalisti zastupaju stav da država ne može biti dobar poduzetnik jer indirektno postavlja ograničenja za privatnu inicijativu. Oni smatraju da privatna poduzeća obavljaju određene usluge djelotvornije od državne uprave. Stoga, privatizacija utječe na inovacije a time dolazi do stvaranja novih usluga i proizvoda. [21]

Od kraja 1980-ih, izražena je privatizacija raznih usluga koje su do tad bile u vlasništvu države. U Europskim zemljama najveći broj javnih poduzeća je privatiziran sredinom 90-ih. Hrvatska se još uvijek nalazi u fazi transformacije s planske ekonomije na tržišno gospodarstvo zbog čega je dio funkcija u području javnih društava privatizirala i prenijela u ruke privatnog sektora tijekom 90-ih godina. Najveći problem koji se javio tijekom privatizacije je bio taj što država nije provela strateški utemeljenu privatizaciju nego su se vodili načelom profitabilnosti odnosno prodaja poduzeća koja su donosila najveće prinose.

Područje javnih usluga poput obrazovanja, vodoopskrbe, energetike, prijevoza, zdravstvene skrbi imaju ograničenja u vidu prirodnih monopola koja se ne smiju predati privatnim

[20] http://web.efzg.hr/dok/RAC/imamic/8REVIZIJA%20PRIVATIZACIJE%20I%20PRETVORBE%202015%20print.pdf (datum preuzimanje 18. svibnja 2016.)

[21] Mesarić. M.(2001): Uloga države u tržišnom gospodarstvu s osvrtom na aktualno stanje u hrvatskoj. Izvorni znanstveni rad, Zagreb

investitorima jer takve usluge nadilaze ekonomska pitanja te se ne smiju ravnati prema kriteriju profitabilnosti[22]

4.2. Proces privatizacije u Hrvatskoj

Specifičnost hrvatskog tranzicijskog procesa je ponajprije društveno vlasništvo umjesto uobičajenog državnog vlasništva u ostalim gospodarstvima.[23] Druga specifičnost obilježava rat i velikosrpska agresija na Hrvatsku. Počinjena ratna šteta je imala nemjerljive posljedice na broj žrtava ali i dio mjerljivih u visini od 18 milijardi USD dok je dio u iznosu 25 – 30 milijardi USD nastao u procesu oslobađanja dijelova RH od okupacije.

Hrvatski privatizacijski model se razvijao u dvije etape a to su pretvorba i privatizacija. U privatizaciji je obuhvaćeno 3600 poduzeća. Procijenjena vrijednost je bila cca 20 milijardi USD. U početnoj etapi većina velikih javnih poduzeća poput brodogradnje, naftne industrije, banaka i osiguravajućih društava nije bila obuhvaćena. Vrijednost ovih poduzeća je bila oko 10-15 milijardi USD. Izvan početnog modela privatizacije bila su izuzete željeznice, HPT, elektroprivreda, HRT te društvene djelatnosti poput zdravstva, školstva i sl. čija se vrijednost procjenjivala na 20-25 milijardi USD.

Posebna međufaza hrvatske vlasničke transformacije je bila pretvorba društvenog vlasništva koja je započela 1991. godine regulirana Zakonom o pretvorbi društvenog vlasništva. Razlog koji se navodi je činjenica da određena poduzeća nisu imala vlasnika koji bi povećali vrijednost imovine te ujedno brinuli o efikasnom gospodarenju. Sam pretvorbeni model je imao četiri varijante koje su se mogle kombinirati ili koristiti pojedinačno a to su: otkup poduzeća, dokapitalizacija, pretvaranje duga u ulog te prijenos dionica udjela državnim fondovima.

U privatizacijskoj etapi je došlo do privatizacije naftnih i petrokemijskih kompleksa te brodogradilišta. Također, unutar ove etape se predviđala privatizacija i dijelova Hrvatske

[22] Institut za javne financije (2010): Analiza sustava zaposlenih u hrvatskom javnom sektoru. Istraživački projekt, Zagreb

[23] Barić V., Bogunović A., Crkvenac M., Čavrak V., Družić I., Gelo J., Grahovac P., Jovančević V., Kovačević Z., Pašalić Ž., Skala Ž., Škreb M. (1998): Hrvatsko gospodarstvo, Ekonomski fakultet sveučilišta u Zagrebu, Politička kultura, Zagreb, str. 116.

pošte i telekomunikacija, dok su nisko profitabilne usluge ostale javnog karaktera. Privatizacija državne imovine je tekla po istom modelu kao i pretvorba te uz javnu dražbu. Prihodi od prodaje su pripali državnom proračunu. Gledajući s aspekta ukupnog broja poduzeća koja su se nalazila unutar procesa pretvorbe i privatizacije, 44% od njih je potpuno privatizirano.

4.3. Neizvjesna sudbina državnih poduzeća

U novije vrijeme Vlada sagledava mogućnost privatizacije većeg broja poduzeća. U 2016. godini je pokrenut natječaj kojim se traže stručnjaci koji bi procjenili vrijednost portfelja trgovačkih društava koji se nalaze u vlasništvu Republike Hrvatske prije donošenja odluke o privatizaciji. Na popisu se nalazi ukupno 54 tvrtke koje čekaju svoju procjenu.[24] U tablici 6. su prikazane te tvrtke.

Tablica 8. Popis tvrtki za privatizaciju

POPIS TVRTKI ZA PRIVATIZACIJU							
Hrvatske ceste d.o.o.	Agencija za komercijalnu djelatnost d.o.o.	Agencija Alan d.o.o.	Zračna luka Pula d.o.o.	HP – Hrvatska pošta d.d.	Narodne novine d.d.	Hoteli Makarska	Orljava d.o.o.
Hrvatske autoceste d.o.o.	Janaf d.d.	Brodarski institut d.o.o.	Zračna luka Rijeka d.o.o.	Luka Vukovar d.o.o.	Đuro Đaković Holding d.d.	Jadran d.d.	Pleter usluge d.o.o.
Autocesta Rijeka-Zagreb d.d.	Hrvatska elektroprivreda d.d.	ACI d.d.	Zračna luka Zadar d.o.o.	Croatia banka d.d.	Brijuni Rivijera d.o.o.	Jadroplov d.d.	RIZ – odašiljači d.d.

[24] http://www.telegram.hr/politika-kriminal/krece-velika-privatizacija-na-listi-su-54-drzavne-tvrtke-a-medu-njima-i-sve-zracne-luke-hac-i-hz/ (datum pristupa, 25. srpnja 2016.)

HŽ Infrastruktura d.o.o.	Plinacro d.o.o.	Croatia Airlines d.d.	Zračna luka Split d.o.o.	Hrvatska poštanska banka d.d.	Državne nekretnine d.o.o.	Knjigovođa d.o.o.	Plovput d.o.o.
Veletržnica Opuzen d.o.o.	Hrvatske šume d.o.o.	Jadrolinija	Zračna luka Dubrovnik d.o.o.	Petrokemija d.d.	3. MAJ STM d.o.o.	Lipovica d.o.o	Vjesnik d.d.
Odašiljači i veze d.o.o.	Hrvatska lutrija d.o.o.	Luka Rijeka d.d.	Zračna luka Zagreb d.o.o.	APIS IT d.o.o.	Agroduhan d.o.o.	Meiso d.d.	
HŽ Putnički prijevoz d.o.o.	Pomorski centar za elektroniku d.o.o.	Zračna luka Osijek d.o.o.	HŽ Cargo d.o.o.	Zrakoplovno-tehnički centar d.d.	Borovo d.d.	Nacionalna veletržnica d.d.	

Izvor: http://www.telegram.hr/politika-kriminal/krece-velika-privatizacija-na-listi-su-54-drzavne-tvrtke-a-medu-njima-i-sve-zracne-luke-hac-i-hz/ (datum pristupa, 26. srpnja 2016.)

Tvrtka koja se najčešće povezuje sa privatizacijom su Hrvatske autoceste. Njena vrijednost u 2013. godini je procjenjena na 22,5 milijardi kuna. Troškovi gradnje hrvatskih autocesta u razdoblju 2001.-2011. iznosili su 37.3 milijardi kuna. Ako se usporedi procijenjena vrijednost te trošak izgradnje, može se primjetiti da je vrijednost HAC-a u velikoj mjeri podcijenjena.[25]

U posljednje vrijeme se priča i o privatizaciji Končara gdje država ima 25% vlasništva. Početkom 2012. godine procijenjena vrijednost je iznosila 1,006 milijardi kuna, dok u današnje vrijeme na burzi iznosi 51 milijun kuna više.[26]

HEP kao tvrtka koja najznačajnije doprinosi proračunu u vidu uplata iz dobiti također ima neizvjesnu sudbinu. Brokerska kuća Fima vrijednosnice je izradila analizu kojom se

[25] http://www.hrvatski-fokus.hr/index.php/feljtoni/16156-hrvatske-autoceste-i-koncesija-kolika-je-vrijednost-autocesta-i-koncesijske-naknade-3 (datum pristupa, 26. srpnja 2016.)
[26] http://lider.media/aktualno/biznis-i-politika/hrvatska/drzavni-udjeli-u-koncaru-podravki-i-ht-u-prvi-su-na-redu-za-novi-val-privatizacije/ (datum pristupa, 26. srpnja 2016.)

vrijednost kompanije procjenjuje na 5.6-6.5 milijardi kuna, dok se cijene vrijednosnica kreću između 1514 i 1762 kune.[27]

Kompanija koja se također našla na meti privatizacije je i Podravka. Najveći vlasnici ove firme su mirovinski fondovi te raspolažu sa 38% dionica. Državni udjel u Podravci se procjenjuje na 630 milijuna kuna. Croatia osiguranje je u vlasništvu države sa 31,2% udjela. Vlada bi mogla njegovom prodajom zaraditi više od 900 milijuna kuna.

Državni lanac marina – ACI također traži svog kupca. Država ima oko 78% udjela u ovoj kompaniji te bi prema tržišnim cijenama mogla dobiti oko 480 milijuna kuna. Nadalje, Luka Rijeka je interesantna mirovinskim fondovima gdje država ima 36% udjela. Na Zagrebačkoj burzi cijena dionica se kreće oko 40 kuna te bi država mogla zaraditi oko 200 milijuna kuna prodajom svog paketa. Oko 80% dionica država ima i u Petrokemiji čija se tržišna vrijednost procjenjuje na 120 milijuna kuna.[28]

Ukoliko bi se država odlučila na privatizaciju navedenih poduzeća odnosno prodaju postojećih udjela u kompanijama izuzet poduzeća HAC, uprihodila bi oko 9.3 milijarde kuna što čini oko 8,09% iznosa ukupnih prihoda u 2016. godini odnosno 7,59% proračunskih rashoda u 2016. godini.[29]

4.4. Uplate u proračun

Uz privatizaciju pojedinih poduzeća s ciljem pokrivanja proračunskog deficita, država planira iscjediti državne kompanije koje posluju sa profitabilnošću. Stoga, većina tvtki koje su poslovale sa dobiti moraju isplatiti u državni proračun 60% lanjske neto dobiti. Ova odluka se odnosi na poduzeća u kojima je država većinski vlasnik, dok ona poduzeća u kojim je manjinski vlasnik moraju isplatiti u proračun iznos razmjeran dobiti. Međutim, poduzeća HAC, Hrvatske ceste, Hrvatska kontrola zračne plovidbe, Plinacro te Zračna luka Dubrovnik su izuzeta od obveze namirivanja proračuna. [30]

[27] http://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/zasto-je-zapeo-najavljeni-ipo-hep-a/393895/ (datum pristupa, 26. srpnja 2016.)
[28] http://m.tportal.hr/428216/Analiza-tportala-Koliko-drzava-moze-iskamciti-za-obiteljsko-srebro.html (datum pristupa, 27. srpnja 2016.)
[29] Izračun autora
[30] http://m.tportal.hr/biznis/428733/Evo-kako-ce-Maric-iscijediti-profitabilne-drzavne-tvrtke.html (datum pristupa, 26. srpnja 2016.)

Tablica 9. Uplate u proračun

Naziv tvrtke	Dobit (u 000)	Vlasnički udjel države	Dividenda
ACI	27 275 kn	78%	12 915 kn
Croatia Airlines	14 641 kn	98%	8 692 kn
HEP	1 939 095 kn	100%	1 163 457 kn
Hrvatska lutrija	33 000 kn	100%	19 800 kn
Hrvatska poštanska banka	124 777 kn	60%	45 047 kn
HŽ Infrastruktura	60 600 kn	100%	36 360 kn
Jadranska naftovod	234 078 kn	78%	110 251 kn
Končar EI	127 651 kn	25%	19 201 kn
Podravka	127 651 kn	25%	9 815 kn
Ukupno	1.425.539 kn		

Izvor:http://m.tportal.hr/biznis/428733/Evo-kako-ce-Maric-iscijediti-profitabilne-drzavne-tvrtke.html (datum pristupa, 27. srpnja 2016.)

U tablici 9. je prikazano devet poduzeća koje su poslovale sa pozitivnim rezultatom i koje bi trebale podebljati državni proračun za 1,4 milijarde kuna dok bi taj iznos mogao narasti i do 2 milijarde ako se uključi i dobit od poduzeća gdje država ima manjinski udio. Gledajući s takvog aspekta, taj iznos čini 1,2% ukupnih prihoda u 2016. godini odnosno 1,14% ukupnih rashoda u 2016. godini. Najveću dobit u 2015. godini je ostvario HEP sa iznosom od 1,94 milijarde kuna te sukladno odrednicama treba uplatiti 1,16 milijardi kuna.[31]

Proračunski deficit u 2016. godini iznosi 7,485 milijardi kuna, dok je u 2015. godini iznosio oko 9,2 milijardi kuna. Ukupne uplate spomenutih poduzeća bi smanjile proračunski deficit u 2016. godini za 26,7% dok bi privatizacijom odnosno prodajom udjela u prije spomenutim poduzećima uprihodila 9,3 milijarde kuna te na taj način pokrila proračunski deficit u cijelosti.

[31] http://m.tportal.hr/biznis/428733/Evo-kako-ce-Maric-iscijediti-profitabilne-drzavne-tvrtke.html (datum pristupa, 26. srpnja 2016.)

4.5. Privatizacija Hrvatskih autocesta

Monetizacijom autocesta Republika Hrvatska planira postojeće autoceste koje se nalaze u javnom vlasništvu prepustiti privatnom strateškom investitoru na dulji vremenski period. Razlozi koji se navode su rješavanje postojećih dugova poduzeća HAC-a i ARZ-a te potreba za prikupljanjem sredstava koja bi se iskoristila za ulaganje u hrvatsku infrastrukturu.

U današnje vrijeme, ova tema je vrlo aktualna s obzirom da se radi o strateškom projektu koji je od iznimne važnosti za Republiku Hrvatsku. Radi se o imovini čija se vrijednost može uspoređivati još samo sa elektroenergetskim sustavom u RH. Problemi nelikvidnosti s kojima se susreće spomenuto društvo ugrožava izvršenje državnog proračuna. Naime, svi krediti HAC-a osigurani su 100-postotnim jamstvom Ministarstva financija, što znači, ukoliko HAC ne vrati postojeće kredite, to će morati financirati Vlada RH iz državnog proračuna. Razmatralo se nekoliko opcija kojima bi se provodio plan monetizacije a koji bi bio pogodan za dobrobit cijeloga društva. Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture u svom konačnom nacrtu izvješća navodi nekoliko opcija.

Prvi model je opcija **koncesije/zakupa** kojim bi se određenom investitoru dodijelilo pravo upravljanja, građenja, održavanja infrastrukture unutar određenog vremenskog razdoblja. Vlasniku koncesije bi pripale sve naknade i prinosi od investicije.

Drugi model je preko **obveznica čiji je kolateral budući prihod od cestarine.** Ulaganje trećih osoba u obveznice autocesta za sobom vuče i povjerenje u ostvarenje novčanog toka odnosno budućih prihoda od cestarina. Naime, cilj je ostvarivanje nominalnog iznosa koji je jednak sadašnjoj vrijednosti budućeg prihoda od cestarine što je ujedno i glavni cilj sekuritizacije primitaka. Ovakve obveznice u najvećoj mjeri privlače domaće i strane mirovinske fondove, osiguravajuća društva i banke.

Treći model je **ugovor o upravljanju** kojim se operateru koji prikuplja prihode u ime Vlade RH isplaćuje naknada za upravljanje, ali se poduzeće nalazi u stvarnom vlasništvu države. Temeljna odrednica ovakvog ugovora je smanjenje troškova te poboljšanje učinkovitosti i održavanje autocesta.

Četvrti model, **privatizacija autocesta**, pod kojim se podrazumijeva prodaja cjelokupnog poduzeća privatnim investitorima, isključena je kao opcija zbog jasnih ciljeva i uvjeta

Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture prema kojima ovakva vrsta investicija mora ostati u vlasništvu države.

Peti model kojim bi se **privatizirao operater autocesta**, razmotrena je i odbačena kao opcija zbog toga što bi MPPI svejedno morao zaključiti konačni ugovor o koncesiji s privatiziranim društvom zbog čega bi se bit transakcije opet svela na koncesiju.

Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture smatra da bi ovakvom transakcijom ostvarila znatne iznose prihoda te na taj način smanjila opterećenje državnog proračuna ili čak mogućnosti otplate čitavog iznosa duga HAC-a i ARZ-a. Sukladno tome je i za očekivati da će se Vlada RH voditi onim preferencijama s kojima će ostvariti najveće iznose. Važno je napomenuti i da će se temeljna struktura, tj. zemljište, ceste i sl. održati u vlasništvu države gledano s aspekta kontrole i regulacije poslovanja. Stoga, država se mora voditi načelom usklađenosti između kratkoročnih i dugoročnih ciljeva.

Grupa savjetnika u svom nacrtu ističe da se provedbom ispitivanja tržišta došlo do rješenja koje ima dvije opcije a to su koncesija i izdavanje obveznica. Provođenje monetizacije pomoću koncesije predstavlja niži rizik u odnosu na emitiranje obveznica koje su osigurane prihodom od cestarina. Stoga, najvjerojatnija opcija bi bila koncesija Hrvatskih autocesta na duži vremenski rok. Koncesionar bi bilo Društvo posebne namjene koje je osnovano prema zakonu. U ovakvom slučaju, prikupljanje ponuda teče načelom najboljeg ponuditelja koji se sastoje od konzorcija investitora sastavljenih od investicijskih fondova, građevinskih tvrtki, infrastrukturnih investitora itd. Najavljivana koncesija obuhvaćale bi 1024 km postojećih autocesta (s mogućnošću dodatnih 30 km autocesta koje su u procesu izgradnje). Predloženo je trajanje koncesije u razdoblju od 40-50 godina. Ukoliko bi trajalo više od 50 godina, povećala bi se sadašnja vrijednost projekta.

Tablica 8. Vrijednost koncesije (u milijardama eura)

Trajanje	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	60	70	99
Koncesija	nema	nema	1,31	1,65	1,96	2,22	2,45	2,65	2,83	3,02	3,24	3,43	3,76

Izvor: Grupa savjetnika, (2013), Monetizacija javnog duga vezano za društva HAC i ARZ. Nacrt konačnog izvješća u Fazi 1, Zagreb: Ministarstvo pomorstva prometa i infrastrukture.

Slika 6. Pokazuje vrijednost koncesije u dužem vremenskom razdoblju. S obzirom na planirano razdoblje koncesije koje bi trajalo u razdoblju 40-50 godina, može se primijetiti priljev novčanih sredstava u iznosu od cca 2,65 milijardi eura što bi uveliko pomoglo Hrvatskim cestama u otplati postojećih kratkoročnih ali i veći dio dugoročnih dugova. Međutim, postoje i analize koja naglašava mogućnost promjene postojećih uvjeta koji među ostalima obuhvaća: porast prometa, smanjenje prihoda od naplate cestarina, interna stopa rentabilnosti vlastitoga kapitala, dužnička kamata itd.

Prema posljednjim dostupnim financijskim izvješćima, HAC-ove su dugoročne obveze prema bankama i drugim kreditorima potkraj rujna 2015. iznosile 22,3 milijarde kuna, a kratkoročne daljnjih 1,45 milijardi. S oko 3,1 milijardom eura na kraju 2015. zaduženost HAC-a je nešto smanjena u odnosu na stanje na kraju 2014. (s 20,5 dugoročnih i 3,5 mlrd. kuna kratkoročnih obveza). Odluka o davanju koncesije privatnom sektoru bi značilo priljev proračunskih prihoda u iznosu od 16,5+ milijardi kuna. Takvo rješenje bi omogućilo podmirenje najmanje 5,5 milijardi obveza po kreditima HAC-a i ARZ-a.[32] Noviji prijedlog u svezi s monetizacijom je inicijalna ponuda dionica tvrtke HAC-ONC. U novije vrijeme se predlaže sklapanje ugovora o jamstvu s Europskom bankom za obnovu i razvoj kako bi se financirao Projekt restrukturiranje Hrvatskih autocesta. U ugovoru stoji da će se odobriti zajam od 250 milijuna eura koji ima dvije tranše. Prva tranša od 200 mil eura bi bila namijenjena za zatvaranje dospjelih glavnica postojećih kredita a druga od 50 mil eura bi bila iskorištena za program restrukturiranja radne snage i financiranje kapitalnih izdataka HAC-ONC-a.[33]

U 2013. godini vrijednost HAC-a je procjenjena na 22,5 milijardi kuna. Privatizacija prije spomenutih poduzeća: Končar, ACI Marine, Petrokemija, Croatia osiguranje, HEP, Podravka, Luka Rijeka bi donijela državi prihod od 9.3 milijarde kuna. Vrijednost HAC-a čini oko 70% ukupne vrijednosti iznosa kojeg bi država uprihodila privatizacijom navedenih poduzeća. Značaj HAC-a za državu je velik što dokazuje da država mora napraviti detaljnu analizu o vrijednosti ovog poduzeća za društvo u cijelini prije poduzimanja budućih koraka.

[32] http://www.ncs.hr/hr/politicka_drama_stopira_ciscenje_cestarskih_dugova/11661/7_2 (datum preuzimanja, 18. svibnja 2016.)
[33] http://hr.n1info.com/a114205/Biznis/EBRD-i-HAC-potpisali-ugovor-o-zajmu-od-250-milijuna-eura.html (datum preuzimanja, 19. svibnja 2016.)

5. Zaključak

Aktualno pitanje koje se nameće već niz godina u Hrvatskoj je odabir pristupa kojim će se najbolje iskoristiti potencijal javnih poduzeća a da se ne ugrozi interes i blagostanje stanovništva. Postoji velik broj poduzeća čiji potencijali nisu pravodobno iskorišteni. Niz afera, netransparentnost i korupcija stavljaju lošu sliku na javna poduzeća u Hrvatskoj. Uz trenutno stanje javnog duga te deficita državnog proračuna, Vlada RH sagledava širu sliku financiranja istih. Sredstva koja ostvaruju putem proračunskih prihoda nisu dostatna i očigledno je da će uskoro doći do strukturnih promjena, među ostalim i prodajom udjela ili čitavog vlasništva u nefinancijskoj imovini koja se nalazi u rukama države.

Privatizacijom poduzeća spomenutih u tekstu, država planira uprihoditi 31,8 milijardi kuna što bi omogućilo pokrivanje planiranog proračunskog deficita u 2016. godini u cijelosti (7,48 milijardi kuna). Nadalje, ukoliko se zbog strateškog položaja iz procesa privatizacije izuzme HAC, država bi svejedno od preostalih poduzeća mogla uprihoditi 9,3 milijarde kuna što bi bilo dostatno za pokriće proračunskog deficita. Također, pojedina poduzeća koja su poslovala sa profitabilnošću u 2015. godini moraju u proračun uplatiti 60% svoje dobiti što bi pomoglo u pokrivanju državnog deficita. Ukupan iznos uplata koje poduzeća moraju uplatiti je 1,4 milijarde kuna što čini 1,2% ukupnih prihoda u 2016. godini odnosno 1,14% ukupnih rashoda u 2016. godini.

Trenutno najaktualnija tema je privatizacija Hrvatskih autocesta. Njom se planira prodaja ili najam HAC-a i ARZ-a te prepuštanje sudbine u ruke privatnih investitora. Isto poduzeće iz godine u godinu ima sve veće dugove koji postaju sve veća obveza. S obzirom da su krediti koje imaju Hrvatske autoceste pokriveni sto postotnom garancijom države, razmatra se najbrža i najefikasnija mogućnost pokrivanja velikih obveza koje ovo društvo ima. Naime, iako prolaze kroz teško razdoblje, država nije iskoristila ogroman prostor za napredak u poslovanju. Zadržavanje autocesta pod javnom upravom uz bolje rješenje postojeće strukture bi utjecalo na poboljšanje prihoda. Jedan od mogućih načina je uvođenje vinjeta koje u današnje vrijeme ima sve više autocesta u Europi. Iako zvuči odbojno za stanovništvo ovoga područja, ne predstavlja veće probleme za građane razvijenijih zemalja koje dolaze na ljetovanje.

Privatizacija ima i svojih prednosti jer utječe na strukturne promjene na makroekonomskoj razini te restrukturiranje na mikrorazini što omogućuje veću konkurentnost usluga na tržištu.

Priljev prihoda državi omogućuje pokriće onih najvažnijih, kratkoročnih obveza koje se povećavaju iz godine u godinu i stvaraju sve veće probleme. Stoga, iznos od 31.8 milijardi kuna koji bi se ostvario privatizacijom, u kratkom roku bi državi omogućio pokriće proračunskog deficita te pokriće kratkoročnih obveza dok bi u dugom roku sve to moglo imati negativan utjecaj na državne prihode. Kad poduzeće nije više u rukama države, država ne ostvaruje više nikakve prihode od tog poduzeća.

Država bi trebala kroz temeljite analize utvrditi oportunitetni gubitak prodaje poduzeća u odnosu na izgubljenu dobit koju je mogla ostvariti kad bi poduzeće ostalo u njezinom vlasništvu.

Privatizacija ima utjecaj na proračun, jer poboljšava trenutnu sliku, ali i utječe i na dugoročnu neizvjenost u smislu boljeg iskorištavanja kapaciteta i potencijala u rukama privatnih investitora. Problem koji se javlja te zbog koje nastupa opcija prodaje je slaba dokapitalizacija postojećih poduzeća koja su suočena sa problemima. Javna vlast poseže za jednostavnijim rješenjima uslijed političkih „ratova“. Stavljanje kratkoročnih ciljeva u zamjenu za dugoročne utječe na gubitak mogućih očekivanih prihoda.

Sumarno, država bi trebala dobro procijeniti koja poduzeća imaju strateški značaj za čitavo društvo te kako bi njihova potencijalna privatizacija utjecala na buduće stanje. Poduzeća poput HAC-a ne smiju biti privatizirana zbog prevelike važnosti za cjelokupno društvo. Država bi ovakvim potezom na neki način dopustila da joj privatni investitori kroje sudbinu. Ukoliko privatni investitor nametne visoke cestarine to može dovesti do raznih negativnih eksternalija poput manjeg broja hrvatskih građana koji putuju autocestom, padom kvalitete održavanja ceste itd. Mnogobrojne ponude i opcije mogu utjecati na trenutno poboljšanje bilance poslovanja. Međutim, i sam projekt koji ulazi u moguću prodaju može svojim razvitkom i dokapitalizacijom donijeti veće proračunske prihode gledano u dugom roku.

Popis literature

1. Barić V., Bogunović A., Crkvenac M., Čavrak V., Družić I., Gelo J., Grahovac P., Jovančević V., Kovačević Z., Pašalić Ž., Skala Ž., Škreb M. (1998): Hrvatsko gospodarstvo, Ekonomski fakultet sveučilišta u Zagrebu, Politička kultura, Zagreb

2. Bejaković P., Vukšić G., Bratić V. (2010): Veličina javnog sektora u Hrvatskoj. Izvorni znansteveni rad,

3. Grgurek M. (2001): Stupanj i učinci privatizacije u Hrvatskoj. Izvorni znanstveni rad, Poljoprivredna banka Zagreb

4. Grupa savjetnika (2013): Monetizacija javnog duga vezano za društva HAC i ARZ. Nacrt konačnog izvješća u Fazi 1, Zagreb, Ministarstvo pomorstva prometa i infrastrukture

5. Institut za javne financije (2010): Analiza sustava zaposlenih u hrvatskom javnom sektoru. Istraživački projekt, Zagreb

6. Jelčić B. (2001): Javne financije, RRIF, Zagreb

7. Jelčić B. (1990): Nauka o financijama i financijsko pravo, Narodne novine, Zagreb

8. Kosor M. (2013): Osvrt na predloženi model monetizacije autocesta u Hrvatskoj, Pomorski odjel Sveučilište u Zadru, Oeconomica Jadertina 2/2013.

9. Mesarić M. (2001): Uloga države u tržišnom gospodarstvu s osvrtom na aktualno stanje u hrvatskoj. Izvorni znanstveni rad, Zagreb

10. Nikolić N. (1999): Počela javnog financiranja, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet Split, Split

Internet izvori:

11. Internet stranica: www.iif.hr

12.Internet stranica: www.mfin.hr

13. Internet stranica: www.hgk.com

14. Internet stranica: http://web.efzg.hr/

15. Internet stranica: www.mppi.hr

16. Internet stranica: www.hac.hr

17. Internet stranica: http://m.tportal.hr

18. Internet stranica: http://www.jutarnji.hr

19. Internet stranica: http://www.hrvatski-fokus.hr

20. Internet stranica: http://www.telegram.hr

Popis tablica

Tablica 1. Račun prihoda i rashoda RH..... 6

Tablica 2. Porezni prihodi Republike Hrvatske za razdoblje 2014-2017.god..... 9

Tablica 3. Prihodi od prodaje nefinancijske imovine Republike Hrvatske 10

Tablica 4. Račun financiranja RH 2014.-2017. 15

Tablica 5. Popis izvanproračunskih korisnika državnog proračuna..... 17

Tablica 6. Prihodi i rashodi proračuna lokalnih jedinica..... 18

Tablica 7. Popis tvrtki za privatizaciju..... 26

Tablica 8. Uplate u proračun..... 29

Tablica 9. Vrijednost koncesije (u milijardama eura)..... 31

Popis slika

Slika 1. Podjela proračuna opće države..... 5

Slika 2. Račun financiranja državnog proračuna.....15

Slika 3. Struktura javnih poduzeća u RH..... 21

Slika 4. Ukupni prihodi javnih poduzeća u 2014. godini..... 22

Slika 5. Ukupni rashodi javnih poduzeća u 2014. godini..... 23

Sažetak

U ovom radu se ispituje značaj javnih poduzeća za državu te mogućnosti privatizacije istih. Država ostvaruje javne prihode iz različitih izvora, među ostalim, i iz nefinancijske imovine. U vrijeme visokog proračunskog deficita, Vlada RH pokušava pokriti svoje kratkoročne dugove privatizacijom poduzeća u kojima ima većinske udjele odnosno prodajom udjela u kompanijama u kojima ima manjinske udjele. Pojedina poduzeća imaju stratešku važnost za nacionalne interese te kao takva zakonski ne smiju ući u proces privatizacije. Privatizacija postavlja pred sebe specifične gospodarske i financijske ciljeve kako bi stimulirala konkurenciju. Gospodarski ciljevi imaju za ulogu poboljšati cjelokupnu gospodarsku aktivnost, dok financijski ciljevi imaju za ulogu pokrivanje proračunskog deficita. Pojedina poduzeća koja su poslovala sa profitabilnošću moraju izdvojiti 60% od svoje dobiti te uplatiti u proračun što će pomoći u pokrivanju proračunskog deficita. Poduzeća koja ne ostvaruju pozitivne gospodarske i financijske rezultate ulaze u „bubanj“ te neizvjesno čekaju svoju sudbinu. Kompanija sa neizvjesnom sudbinom je i HAC koja već niz godina ima probleme ekonomske prirode. Pokušaji dokapitalizacije i spašavanja od strane Vlade nisu urodile plodom te se stoga sagledava mogućnost daljnjih mjera kojim bi se ista kompanija prepustila u ruke privatnom investitoru koji će po prilici pametnije upravljati ovim društvom. Vrijednost ovog poduzeća se procjenjuje na oko 22,5 milijardi kuna što ukazuje na to da ovo poduzeće ima veliku vrijednost, međutim nije pravodobno iskorišteno. U 2016. godini javna poduzeća su doprinijela kroz uplate u proračun u iznosu od 1,4 milijarde kuna.

Ključne riječi: Javna poduzeća, proračunski deficit, privatizacija.

Summary

In this paper will be examined the importance of public companies for a state and the possibility of their privatization. The state realizes public revenues from various sources, among others, of non-financial assets. High budget deficit makes the government to cover short-term debts with privatization of companies in which it has a majority stake or selling of shares in companies in which it has minority stakes. Some companies have a strategic importance for the national interests and it wouldn't be legally allowed to enter the process of privatization. Privatization sets specific economic and financial goals to stimulate competition. The economic goal is to improve entirely economic activity while financial goals are covering the budget deficit. Some companies operate with profitability and they must allocate 60% of their profit in the budget which will help to cover the budget deficit. Companies who don't generate positive economic and financial results are included in the "drum" and uncertain wait for their fate. The company with an uncertain fate is the HAC as well, which for many years have problems of an economic nature. Attempts to rescue and recapitalization by the Government were fruitless and therefore they are looking for the possibility of further measures that would hand over this company into the hands of a private investor who will manage the company smarter. The value of the company is estimated at about 22.5 billion kuna, which indicates that this company has a great value, but is not used in a timely manner. In 2016., public companies contributed to state budget with 1.4 billion kunas.

Key words: Public companies, budget deficit, privatization.